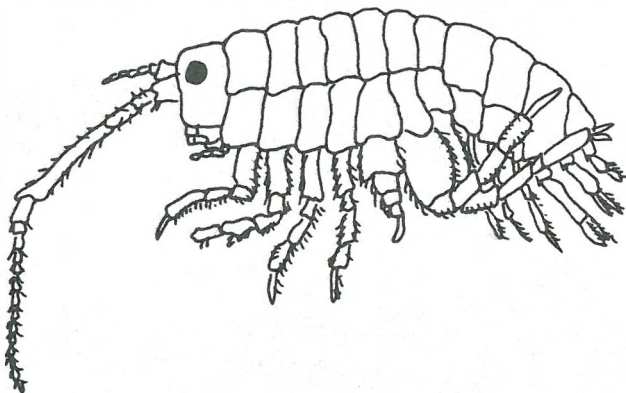

Instituut voor Zeewetenschappelijk onderzoek
Institute for Marine Scientific Research
Prinses Elisabethlaan 69
8401 Bredene - Belgium - Tel. 059 / 80 37 15

de strandvlo

PERIODIEK VAN 'DE STRANDWERKGROEP'

verantw. uitgever:
Yvette Vermeulen
Sint-Martenstraat 22
B-9000 Gent

jaargang 1(2)
juni 1981

verschijnt driemaandelijks

Periodiek van 'de Strandwerkgroep'

3. Verschijnt driemaandelijks

Voorzitter: G. Rappé, Cootveld 3, 9131 Beervelde

Sekretaris: A. Huysseune, Muinkkaai 94, 9000 Gent

Penningmeester: L. Vanhercke, Toekomstlaan 6,
8458 Oostduinkerke

Natuurhistorisch Archief: K. Desender, P. Meire,
F. Kerckhof, Frère Orbanstraat 309,
8400 Oostende

Redactie: Y. Vermeulen, St.-Martenstraat 22,
9000 Gent

Abonnementsprijs: 120 fr op rek. 001-1091291-20

t.a.v. 'de Strandwerkgroep'

p/a Toekomstlaan 6, 8458 Oostduinkerke

Voor de vlotte gang van zaken wordt gevraagd dat wie zich wil abonneren op 'het Zeepaard', rechtstreeks overschrijft op postgiro 450 222 van Piet Vos, Munnikenstraat 43, 2315 KV Leiden (N).

Inhoud

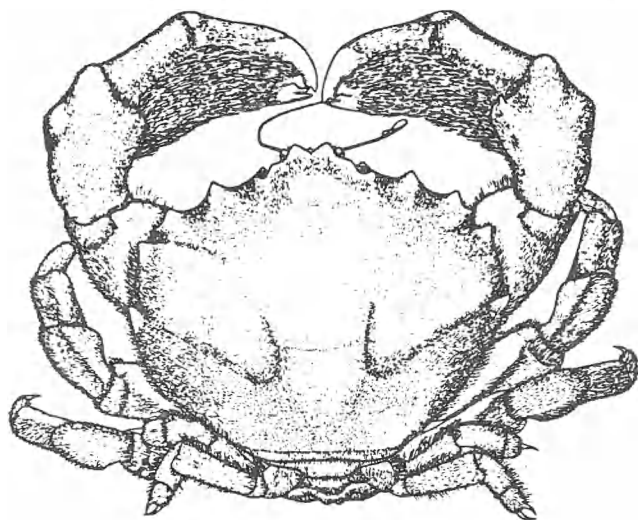
13	Adema J.P.H.M., Een bijzondere krab in de Vlaamse wateren.	29
15	Desender K., Garnalen, kreeften en krabben (Decapoda) langs de Westkust.	32
16	Vanwalleghem R., Waarnemingen in verband met naaktslakken.	37
18	Huysseune A., Enkele waarnemingen van inktvissen voor onze kust.	39
19	Rappé G., Hoe groot wordt de breedpootkrab?	41
20	Desender K., Enkele richtlijnen bij het invullen van streeplijsten.	47
	Rappé G., Hooiwagenkrabben: wie helpt?	49
	Rappé G., Boekbespreking	50
	Mededeling vanwege het bestuur	52
	Excursiekalender	

Een bijzondere krab in de Vlaamse wateren.-

J.P.H.M. Adema

Gegevens betreffende het voorkomen van krabben langs de Belgische kust zijn helaas uiterst schaars. Tot het verschijnen van de Tuimelaar staat ons slechts één publicatie over de verspreiding der verschillende soorten ter beschikking, nl. les Crustacés Décapodes Brachyoures de la côte belge, van E. Leloup uit 1941. Leloup vermeldt voor België 28 soorten; op één hiervan wil ik hier iets dieper ingaan.

Op 29 mei 1937 werd bij de bank van Sendettie (+ 51° 11' 30"N 01° 52'E) een volwassen vrouwtje met een carapaxbreedte van 50 mm gevangen van de soort *Dromia personata* (Linnaeus, 1758) (= *D. vulgaris* H. Milne Edwards, 1837); Leloup vermeldt ook twee exemplaren van deze soort, die in juni 1937 zijn verzameld bij de Witte Bank, ter hoogte van Denemarken.

2 cm

Fig. 1. *Dromia personata* (Linnaeus, 1758). Naar Christiansen (1969).

Dromia personata (fig. 1.) is een zeer merkwaardige vertegenwoordiger van de krabben; in een groot aantal kenmerken wijkt zij af van de overige Europese soorten en deze kenmerken wijzen op een grotere verwantschap met de groep der Anomura (heremietkreeften, porceleinkrabbetjes e.d.) dan met de overige echte krabben of Brachyura. De soort is in het bezit van rudimentaire uropoden, aanhangsels van het laatste segment van het achterlijf; de laatste twee paar looppoten zijn gereduceerd, subchelaat en worden dorsaal gedragen; het vijfde bezit vijf i.p.v. vier paar pleopoden (kleine pootjes op het achterlijf waarmee de eieren worden gedragen) en vrouwelijke geslachtsorganen liggen op de coxa van het derde pootpaar. De dieren zijn gemakkelijk te herkennen aan het feit dat het gehele lichaam is bedekt met een bruine, dichte, fluweelachtige beharing; de vingers zijn kaal en roze van kleur. Over de biologie is nog weinig bekend. Het zijn trage dieren, die voorkomen op een diepte van 0 tot 100 meter. Ter camouflage dragen zij vaak een spons of een kolonie tunicaten met zich mee op het rugschild; deze wordt door middel van de subchelaat laatste twee paren pootparen vastgehouden. Indien men deze spons verwijderd, gaan de dieren actief op zoek naar een nieuwe.

Het voorkomen van deze soort in de Noordzee is zeer bijzonder. Groot was mijn verassing dan ook, toen ik onlangs in de collectie van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel een tweede Belgisch exemplaar van deze soort aantrof. Dit dier, eveneens een volwassen vrouwtje, werd op 16 december 1953 verzameld tussen $51^{\circ}24'$ à $51^{\circ}21'10''$ N en $02^{\circ}22'10''$ à $02^{\circ}18'30''$ E. Het in de Noordzee waargenomen aantal exemplaren van deze soort bedraagt nu vier; het loont de moeite om vaker naar deze soort uit te kijken; ze komt voor vanaf het Kanaal tot S. Thomé, West-Afrika, de westkust van Engeland tot Anglesey, Wales en in de Middellandse Zee (Christiansen, 1969).

Ik vond de bovengenoemde vondst te waardevol om er zomaar aan voorbij te gaan; dankzij de nieuwe "Strandvlo" heb ik ze nu wereldkundig kunnen maken.

Literatuur

- Christiansen, M.E., 1969. Marine invertebrates of Scandinavia. NO. 2. Crustacea Decapoda Brachyura. Universitetsforlaget, Oslo. 143pp., 54 figs., kaart 1-47.
- Leloup, E., 1941. Contributions à l'étude de la faune belge. XI. - Les Crustacés Décapodes Brachyures de la côte belge. - Meded. K. Natuurh. Mus. België (Bull. Mus. r. Hist. nat. Belg.) XVII (11): 1-19, kaart 1.

p/a: Rijksmuseum voor Natuur-
lijke Historie
Raamsteeg 2 N-Leiden

Garnalen, kreeften en krabben (Decapoda) langs de Westkust.
- K. Desender

Inleiding

Sedert 1975 begon ik tijdens regelmatige strandwandelingen te letten op dit groepje van de kreeftachtigen dat zowel garnalen, krabben, heremietkreeften, porceleinkrabbetjes als kreeften omvat.

Ik verzamel zowel gegevens over aangespoelde resten, meestal rugschilden (= carapaxen) van krabben, als van materiaal gevangen in kruiersnetten of dichtbij de kust opgestelde warrelnetten.

Ondertussen wordt stilaan duidelijk dat bepaalde net voor de kust algemeen voorkomende soorten zeer weinig aanspoelen en ook omgekeerd, algemeen in de vloedlijn te vinden soorten bijna nooit bovengehaald worden door kruiers; daarom geef ik hier een samenvattend overzichtje.

De meeste waarnemingen (sommige verschenen in 'de Tuimelaar') zijn afkomstig van Koksijde (K), verder minder uit Oostduinkerke (O) en Nieuwpoort (N) en slechts enkele uit De Panne (D); tenslotte heb ik volledigheidshalve enkele vondsten uit het binnenland (in het Ijzebekken) bijgevoegd. Enkel bij de minder algemene soorten worden alle vondsten en data vermeld.

Garnalen (Natantia)

De groep der garnalen wordt vertegenwoordigd door twee soorten: de gewone garnaal (*Crangon crangon*) is overal zeer algemeen; de brakwatersteurkrab (*Palaemonetes varians*) (fig. 1) wordt af en toe bovengehaald door kruiers aan de Ijzermonding te Nieuwpoort (N: 07.12.1975; 12.11.1976; 06.03.1977); het betreft echter steeds weinig individuen in vergelijking met de daar opvallend talrijke aasgarnalen (*Mysidacea*). In de polderstreek dichtbij de kust ken ik één vaste vindplaats (Bommelaerevaart te Wulpen) waar de brakwatersteurkrab soms zeer talrijk te vin-

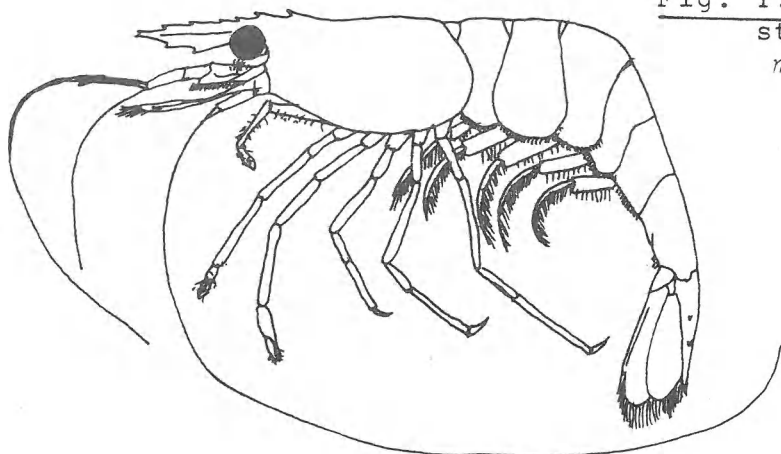

Fig. 1. De brakwater-
steurkrab (*Palaeomonetes varians*)

den is en die vermoedelijk lichtjes brak is.

Heremietkreeften e.d. (*Anomura*)

Uit deze groep vond ik totnogtoe drie soorten: de heremietkreeft (*Pagurus bernhardus*), het gewoon porceleinkrabbetje (*Pisidia longicornis*) en *Galathea intermedia*.

Heremietkreeften leven talrijk vlak voor onze kust; tot op heden vond ik echter slechts één exemplaar aangespoeld (K: 21.12.1980), hoewel HOLTHUIS & HEREBOUT (1976) beweren dat in Nederland de soort vaak op het strand aanspoelt.

Wel trof ik reeds enkele keren dode heremietjes aan die duidelijk door strandvissers waren achtergelaten (K: 24.01 en 04.04.1981). Kruiers en vooral nog iets verder in zee vangende kustvissers halen echter veel exemplaren boven (bv; K: 06.01.1980: minstens 40 ex.) daartussen bevinden zich - zeker tijdens de winter - regelmatig vrouwtjes met eieren.

Het gewoon porceleinkrabbetje (fig. 2) heb ik daarentegen totnogtoe uitsluitend in de vloedlijn gevonden, dikwijls nog levend en vooral tussen wulkeneieren, de vertakkingen van zeevinger of tussen aangespoelde kluwens van poliepen- of mosdiertjeskolonies

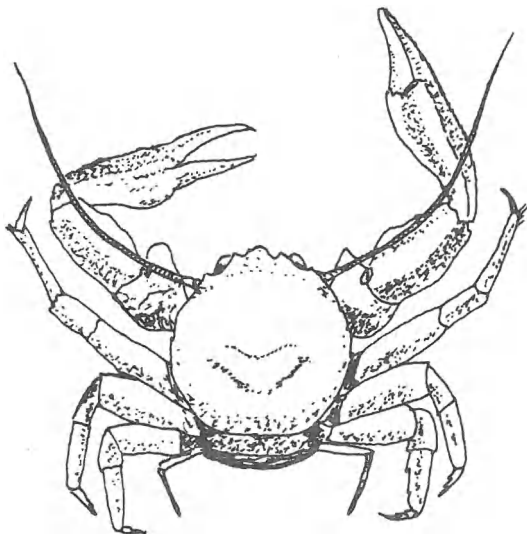

Fig. 2. Het gewoon porcelein-
krabbetje (*Pisidia longicornis*)

iets verder in zee duidelijk talrijker dan de strand-
krab) en de noordzeekrab (*Cancer pagurus*) (algemeen
maar vlakbij de kust nooit talrijk) (fig. 3).

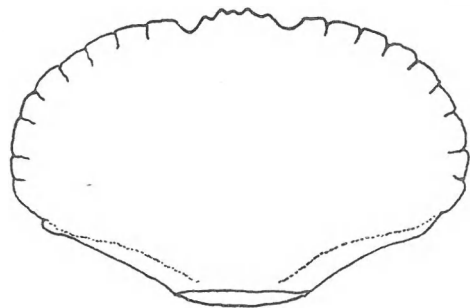

Fig. 3. Carapax van de
noordzeekrab (*Cancer
pagurus*)

(K: 19.10.1975; 06.
01.1980; 10 en 20.01.
1981; 0: 07.12.1975;
01.03.1976).

Van *Galathea interme-
dia* vond ik slechts
één exemplaar, ge-
vangen op 24.02.1980
door een kustvisser
te Koksijde.

Krabben (*Brachyura*)

De echte krabben zijn
zowel in vangsten als
in aanspoelsel het
best vertegenwoordigd:
overal algemeen zijn
de strandkrab (*Carci-
nus maenas*), de gewo-
ne zwemkrab (*Macropi-
pus holsatus*) (vooral

Verder zijn er enkele soorten regelmatig maar zelden
talrijk: het breedpootkrabje (*Portumnus latipes*)
(jaarlijks gevonden zowel tussen aanspoelsel als

levend bij kruien; steeds weinig exemplaren) en de fluwelen zwemkrab (*Macropipus puber*). Deze laatste vertoont van winter tot winter aantalsschommelingen die aan "invasies" worden toegeschreven (zie hiervoor de talrijke mededelingen in 'het Zeepaard'). Het onderstaand tabelletje vat het totaal aantal exemplaren aan de Westkust, gevonden per winter, samen, met vermelding van het aantal excursies.

winter	aantal exemplaren	aantal excursies
74/75	5	3
75/76	107	4
76/77	28	13
77/78	2	7
78/79	0	11
79/80	1	4
80/81	7	13

Opvallend is dat sedert de grote aantallen gevonden exemplaren in 75/76 (vooral aangespoelde carapaxen; zie ook RAPPE, 1976) de fluwelen zwemkrab niet meer zo algemeen te noemen is. Daarenboven zijn de waarnemingen van de laatste winters bijna alle van kruiers afkomstig. Sedert 1978 vond ik amper nog 2 carapaxen in de vloedlijn.

Tenslotte blijven nog volgende soorten onbesproken: de hooiwagenkrab (*Macropodia rostrata*) (algemeen vóór de westkust, echter nooit bij kruiers, wel in warrelnetten iets verder in zee), de spinkrab (*Hyas araneus*) (één waarneming K: 06.01.1980 van

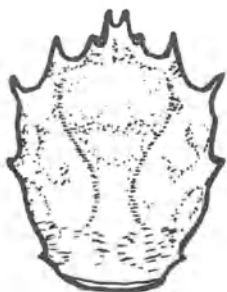

Fig. 4. Carapax van de helmkrab (*Corystes cassivelaunus*)

een klein exemplaar in een warrelnet), het erwtekrabbetje (*Pinnotheres pisum*) (één vondst te Oostduinkerke in de vloedlijn eind februari 1976) en de helmkrab (*Corystes cassivelaunus*) (fig. 4). Deze laatste soort leeft waarschijnlijk vooral in dieper water. Vermoedelijk werd een exemplaar gevangen in april 1980 voor Koksijde (medegedeeld door een visser); verder vond ik reeds 5 maal resten van één exemplaar in de vloedlijn (D: 27.02.1976; K: 24.03.1979 en 15.02.1981; N: 12.12.1976 en 18.04.1981).

Volledigheidshalve vermeld ik nog een oudere waarneming van de Chinese wolhandkrab (*Eriocheir sinensis*): op 13.10.70 werden een koppeltje gevangen in een visfuik in het reservaat 'de Blankaart' (bij Diksmuide, in het Ijzerbekken).

Tenslotte geeft de onderstaande tabel nogmaals alle vermelde soorten op een rijtje:

Crangon crangon (L.) - gewone garnaal
Palaemonetes varians (Leach) - brakwatersteuerkrab
Pagurus bernhardus (L.) - heremietkreeft
Pisidia longicornis (L.) - porceleinkrabbetje
Galathea intermedia Lilljeborg
Corystes cassivelaunus (Pennant) - helmkrab
Hyas araneus (L.) - spinkrab
Macropodia rostrata (L.) - hooiwagenkrab
Macropipus holsatus (Fabricius) - gewone zwemkrab
Macropipus puber (L.) - fluwelen zwemkrab
Carcinus maenas (L.) - strandkrab
Cancer pagurus L. - noordzeekrab
Portumnus latipes (Pennant) - breedpootkrab
Pinnotheres pisum (L.) - erwtekrabbetje
Eriocheir sinensis H. Milne Edwards - Chinese
wolhandkrab

Literatuur

Holthuis, L.B. & G.R. Heerebout, 1976. De Nederlandse Decapoda (Garnalen, Kreeften en Krabben). Wetenschappelijke Mededelingen K.N.N.V. 111, 56pp.

Ingle, R.W., 1980. British Crabs. British Museum (Natural History), Oxford University Press. 222 pp.

Rappé, G., 1976. Enkele gegevens van de fluwelen zwemkrab. Tuimelaar 3(2): 10-13.

Muinkkaai 94
B-9000 Gent

Waarnemingen in verband met naaktslakken. -

R. Vanwalleghem

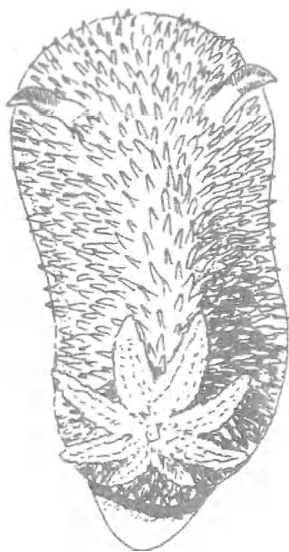

Fig. 1. *Acanthodoris pilosa*.

Tijdens de strandexcursie op 8 maart 1981 verzamelde ik onder het Oosterstaketsel te Oostende een vijftal witte en bruine *Acanthodoris pilosa* (Müller, 1789) (fig. 1). De dieren werden onmiddellijk overgebracht in een aquarium (17° C). Daar Thompson & Brown (1976) vermelden dat deze soort zich voedt met *Flustrella hispida* en *Alcyonidium*, bracht ik de volgende dag een kluwen *Alcyonidium gelatinosum* L., doorschijnende zeevinger, in het aquarium. Een exemplaar dat op een kokkel zat, werd in de buurt van de *Alcyonidium* gebracht, en na enkele minuten bevond het dier zich reeds op de zeevinger. Een uur nadien had ook een tweede exemplaar de *Alcyonidium* gevonden. Van een effectieve waarneming dat de dieren zich voedden was echter geen sprake. De derde dag merkte ik dat een wit exemplaar eieren afzette op

een steen dicht bij de voorruit. Dit werd eveneens door Francis Kerckhof waargenomen. De eiersliert werd min of meer cirkelvormig afgezet. Enkele dagen nadien was de helft van deze sliert verdwenen, maar op een andere steen werd een nieuwe gelijkaardige afzetting opgemerkt.

In de loop der volgende dagen zijn ze afgestorven, op één exemplaar na.

Bijkomende waarneming: tijdens het voederen van vissen met diepvriesgarnalen greep een wraatzuchtige *Cottus bubalis* Euphrasen (de groene zeedonderpad) een garnaal, waarbij hij in dezelfde beweging ook een witte *Acanthodoris* van de voorruit plukte. Een tiental seconden nadien spuwde hij de naaktslak terug uit. Het dier kroop na een tijdje weer lustig rond.

Tijdens één van de strenge vriesdagen in januari '80 vonden we te Nieuwpoort in een strandplas een ogenschijnlijk dode naaktslak. Het dier werd overgebracht in een aquarium, waarin het spoedig begon rond te kruipen. Wij herkenden het als een volwassen *Onchidoris bilamellata* (Linné, 1767).

Het dier heeft een tweetal maanden in het aquarium geleefd. Na soms lange periodes van inactiviteit, waren er ook dagen waarbij het dier heel actief rondkroop. Nooit werd een spoor van voeding waargenomen, alhoewel er regelmatig verse kluwens mossels met zeepokken in het aquarium werden gebracht.

Op zekere dag werd het dier dood aangetroffen, de zijkant van de mantel vertoonde een lange, gapende wonde.

Frère Orbanstraat 59
B-8400 Oostende

Literatuur

Thompson, T.E. & G.H. Brown, 1976. British Opisthobranch Molluscs. Mollusca: Gastropoda. Keys and notes for the identification of the species. Synopsis of the British Fauna (New Series) N° 8. Academic Press. 203 pp.

Enkele waarnemingen van inktvissen voor onze kust.-

A. Huysseune

Onlangs kon ik dankzij kruivangsten herhaaldelijk kennis maken met enkele inktvissoorten die voor onze kust leven. Omdat deze dieren slechts sporadisch aanspoelen - met uitzondering van het 'zeeschuim', d.w.z. de inwendige schelp van de gewone zeeekat,

Sepia officinalis - leek het me de moeite om deze waarnemingen eens op een rijtje te zetten.

Het begon op 28 maart 1981 toen we één exemplaar van een dwerginktvijze in een aanspoelende dweil aantreffen te Koksijde. Met ENTROP (1972) was het dier niet met zekerheid te determineren, daar het volgens die tabel zowat tussen *Sepietta oweniana* en *Sepiolo atlantica* instond. De pas verschenen tabel van LACOURT en HUWAE (1981) bracht echter opheldering: het bleek om *Sepiolo atlantica* d'Orbigny (dwerginktvijze) te gaan (fig.1).

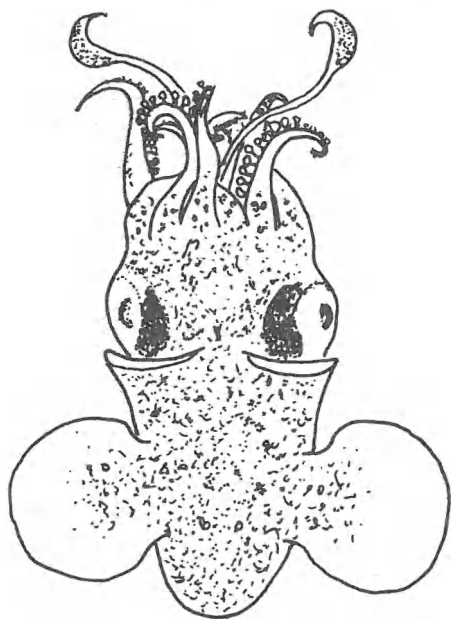

Fig. 1. *Sepiolo atlantica*
d'Orbigny.

Twee weken later, op 2 april 1981, haalden we uit de netten van een vlak voor Koksijde kruisende boot vele tientallen van dergelijke dwerginktvijzes. Bijna allemaal leefden ze nog. Bij dezelfde vangsten zaten eveneens twee verse dwergpijlinktvijzes, *Alloteuthis subulata* (Lamarck) (fig.2).

Een kleine maand later, op 8 mei 1981, werden door

garnaalkruiers te Koksijde weer dwerginktvisjes bovengehaald, zo'n 20-tal in totaal. In die vangst vonden we ook twee *Sepia officinalis*, de gewone zeeekat, van 15-20 cm lengte.

Op 24 mei 1981 haalden we uit een sleepnet van een voor De Panne kruisende boot nogmaals een *Sepia officinalis* van zowat 30 cm. In dezelfde netten zat daarenboven ook een eiertros van een tiental eieren van een zeeekat.

Graag hoorde ik of nog andere personen dergelijke waarnemingen hebben gedaan.

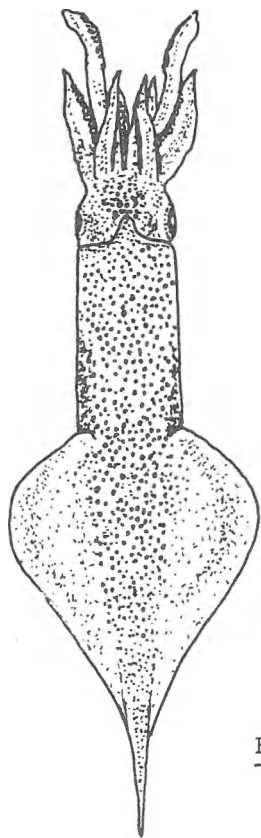

Fig. 2. *Allothentis subulata* (Lamarck).
(Naar Lacourt & Huwae)

Literatuur

Entrop, B., 1972. Schelpen vinden en herkennen.
Thieme, Zutphen, 320 pp. (3^e druk).

Lacourt, A.W. & P.H.M. Huwae, 1981. De inktvissen
(Cephalopoda) van de Nederlandse kust.
Wetenschappelijke Mededelingen K.N.N.V. 145, 32pp.

Inleiding

De breedpootkrab, *Portumnus latipes* (Pennant, 1777), is een kleine soort, behorende tot de familie van de zwemkrabben, Portunidae. Het rugschild (carapax) is omgekeerd eirond, licht roodbruin (bij levende ex.) met dikwijls vele ronde blekere vlekjes. Het laatste paar poten is sterk afgeplat, waaraan de krab haar naam te danken heeft. Dit is een handige aanpassing aan het zwemmen. De breedpootkrab brengt een groot deel van haar tijd ingegraven in het zand door. Ze komt voor van de Duitse Bocht en Schotland tot Marokko, met inbegrip van de Middellandse Zee en de Zwarte Zee (Christiansen, 1969).

Bij ons wordt ze wel eens door garnalenvissers gevangen (hoe dikwijls en in welke aantallen is ons niet bekend) en, vooral aan de westkust, op het strand gevonden. Voor meer gedetailleerde gegevens over het voorkomen langs onze kust en die van Nederland raadplege men Adema & Rappé (1981).

Literatuur

Onlangs kwam een nieuw krabbenboek (Ingle, 1980), op de markt. Dit werk behandelt de krabben in een wijd gebied rond de Britse eilanden, tussen 48°30'N en 65°N resp. 20°W en 5°E. Daar valt de zuidelijke Noordzee mooi in. Ingle (1980) geeft o.a. bij elke soort ook de carapaxlengte van het kleinste waargenomen eierdragend (ovigeer) wijfje en van het grootste exemplaar, mannetje of wijfje, uit het besproken gebied. Bij de breedpootkrab zijn die maten resp. 19.2 en 20 mm. Omdat we zelf wel eens een breedpootkrabbenschildje maten en dit niet zelden groter dan 20 mm was, zochten we hieromtrent één en ander op.

Bouvier (1940) vermeldt voor de lengte van het rugschild 20,5 mm en voor de breedte 19,5 mm.

Christiansen (1969) geeft de afmetingen van een mannetje: lengte 21,5 mm, breedte 22 mm.

el 1	geslacht	L	B	L.100/B	datum	herkomst
?		10.0	10.0	100.0	07/11/76	Haist
Q		11.6	12.0	96.7	28/03/77	De Panne
Q		14.8	14.2	104.2	05/75	zee
?		15.0	14.9	100.7	04/12/76	Oostduinkerke
Q		16.15	16.05	100.6	05/75	zee
Q		16.25	16.25	100.0	05/75	zee
Q		16.7	16.5	101.2	05/75	zee
Q		16.85	16.5	102.1	05/75	zee
Q		17.1	16.45	103.9	05/75	zee
Q		17.8	17.7	102.3	02/06/79	Koksijde
Q		17.9	17.8	100.6	05/75	zee
Q		18.2	17.9	101.7	29/12/76	De Panne
?		18.3	18.1	101.1	28/02/76	De Panne
?		18.6	18.2	102.2	24/05/81	De Panne
Q		18.7	18.2	102.7	08/05/81	Koksijde
Q		18.85	18.5	101.9	22/10/80	Oostduinkerke
Q		19.0	18.35	103.5	05/75	zee
Q		19.0	19.1	99.5	11/04/81	Koksijde
Q		19.2	19.4	99.0	08/05/81	Koksijde
Q		19.4	19.1	101.6	29/12/76	De Panne
?		--	19.1	--	06/03/77	Nieuwpoort
Q		19.6	19.6	100.0	?	Museum RUG
Q		19.75	19.75	100.0	24/04/80	Oostende
Q		19.8	19.3	102.6	21/02/77	De Panne
Q		19.9	19.6	101.5	13/02/77	Koksijde
Q		19.9	20.3	98.0	09/05/81	Koksijde
Q		+20.0	19.6	+102.0	28/02/76	De Panne
Q		20.1	19.3	104.1	?	Museum RUG
Q		20.2	20.15	100.2	15/05/80	Middelkerke
Q		20.3	19.7	101.5	02/06/79	Koksijde
Q		20.3	20.2	100.5	11/04/81	Koksijde
Q		20.3	20.3	100.0	12/04/81	Oostende
Q		20.3	20.4	99.5	08/05/81	Koksijde
Q		20.7	20.2	102.5	29/12/76	De Panne
Q		21.0	21.2	99.1	08/05/81	Koksijde
Q		21.1	21.3	99.1	?	Museum RUG
?		--	21.35	--	21/02/77	De Panne
?		21.1	21.4	98.6	08/05/81	Koksijde
?		21.5	21.7	99.1	11/04/81	Zeebrugge
Q		21.7	22.3	97.3	24/03/79	Koksijde
Q		22.5	22.0	102.3	06/01/80	Koksijde
Q		22.7	22.1	102.7	04/12/76	Oostduinkerke
Q		22.7	22.0	103.2	21/02/77	De Panne
?		22.75	22.6	100.7	01/03/76	De Panne
?		22.8	21.8	104.6	01/03/76	De Panne
Q		23.7	23.9	99.2	08/05/81	Koksijde
Q		23.8	23.9	99.6	08/05/81	Koksijde
?		23.9	23.0	103.9	19/01/81	Oostende
Q		24.0	24.0	100.0	+01/01/81	De Panne
?		--	+24.0	--	28/07/78	Wenduine
Q		24.2	24.15	100.2	22/10/80	Oostduinkerke
Q		25.0	25.2	99.2	08/05/81	Koksijde
?		25.0	25.3	98.8	31/10/76	Koksijde
Q		25.2	25.1	100.4	24/05/81	De Panne
Q		25.6	25.9	98.8	24/05/81	De Panne
?		26.9	26.6	101.1	12/11/76	Nieuwpoort
Q		27.1	27.2	99.6	23/12/78	Koksijde
Q		27.1	27.3	99.3	04/12/76	Oostduinkerke
Q		27.3	26.7	102.2	22/04/79	Koksijde
Q		27.3	27.3	100.0	11/04/81	De Panne
Q		27.7	27.3	101.5	06/01/80	Koksijde

Holthuis & Heerebout (1976) tenslotte stellen algemeen 20-25mm als rugschildbreedte maar zeggen meteen in hun inleiding dat aan de opgegeven maten niet te veel waarde moet worden gehecht.

Een eerste feit dat in de literatuur opvalt is dat de ene keer lengte, de andere keer breedte en weer een andere keer beide maten worden gebruikt, zodat vergelijking tussen verschillende bronnen soms onmogelijk is. Dat een eenvormige^{maat} voor krabbenschilden blijkbaar niet bestaat is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat veel soorten breder (de opvallendste maat) zijn dan lang (de courantste maat) en/of in de lengterichting dikwijls stekels voorkomen die het bepalen van een maat bemoeilijken (Tellen stekels mee? Zo wel, dan blijken ze afgebroken te zijn; zo niet, welke referentie moet je dan hanteren?). Stekels in breedterichting kunnen echter ook voorkomen, zodat het enige heil eigenlijk ligt in het gebruiken van beide maten.

Eigen gegevens

In tabel 1 zijn de mij gekende afmetingen (in mm) van Belgische breedpootkrabben opgenomen, gerangschikt naar stijgende lengte. De maten werden door slechts twee mensen genomen (Konjev Desender en schrijver), waarbij de aantallen ongeveer gelijk waren en mogelijke individuele verschillen in meetresultaten dus in praktijk te verwaarlozen. Wanneer het geslacht niet is ingevuld wil dit zeggen dat het niet werd nagezien (zelden) of dat de gegevens afkomstig zijn van losse aangespoelde schilden. De meeste gevallen betreffen trouwens strandvondsten (gemeente vermeld); de vangsten in zee gebeurden tussen Bredene en Westende, door een garnaalvisser.

Dit materiaal heeft betrekking op 21 ♂♂, 23 ♀♀ en 17 van ongekend geslacht. Een verdeling in lengteklassen, waarbij de cijfers uit de literatuur min of meer als klassegrenzen dienen, ziet er als volgt uit:

tabel 2	<15]15-20]]20-25]	>25	n(aantal)
♂	1	3	13	4	21
♀	1	14	5	3	23
?	2	6	8	1	17
totaal	4	23	26	8	61
%	6,6	37,7	42,6	13,1	100

Opvallend is dat het merendeel van ons materiaal (43 ex. of 55,7%) groter is dan het maximum bij Ingle (1980) en 8 ex. (13,1%) zelfs groter dan de hoogste waarde uit de literatuur. Meer dan de helft van de mannetjes zitten in één klasse, die hoger ligt dan de sterkste klasse bij de vrouwtjes, die eveneens meer dan de helft van de exemplaren van dit geslacht bevat. In onderstaande tabel wordt dieper ingegaan op de verhouding van de lengte- en de breedtemaat. De twee kleinste exemplaren (L: 10.0 en 11.6 mm) en de exemplaren waarvan slechts één maat gekend is (B: 19.1, 21.4 en + 24 mm) laten we buiten beschouwing.

tabel 3	n	\bar{L}	\bar{B}	$\bar{L} \cdot 100 / \bar{B}$	L>B	L=B	L<B
♂	20	22.5	22.3	101.1	13	3	4
♀	23	20.0	19.9	100.3	11	3	9
?	13	21.0	20.7	101.4	10	-	3
totaal	56	21.1	20.9	100.8	34	6	16

Zonder onderstaande beweringen met grote stelligheid te verdedigen -daarvoor is het uitgangsmateriaal te gering in aantal- willen we toch enkele lijnen aangeven die we in de cijfers menen te herkennen.

- Breedpootkrabben zijn ongeveer even lang als breed, met een duidelijke tendens tot 'langer dan breed' bij de mannetjes.
- Mannetjes zijn groter, hoewel de maximum waargenomen grootte voor beide geslachten gelijk is.

Benieuwd hoe de afbeeldingen bij Christiansen (1969) en Ingle (1980) zich verhouden t.o.v. onze gegevens hebben we deze ook eens opgemeten. De fout van een dergelijke indirecte werkwijze werd gedeeltelijk opgevangen door het feit dat de figuren groter zijn dan de natuur. De onderstaande maten zijn omgerekend naar ware grootte.

	L	B	L.100/B	Herkomst
♂	26.0	25.6	102.9	Mediterranean-Ingle(1980)Plate 13b
♀	17.0	17.6	96.6	Bristol Channel-Ingle(1980)Fig.45
♀	22.0	22.4	98.3	Mediterranean-Christiansen(1969) Fig.19

Deze gegevens bevestigen de lijnen waargenomen in het Belgisch materiaal.

Slot

Dit verhaal heeft eigenlijk slechts één ondubbelzinnig iets aangetoond: dat de maximummaat van de breedpootkrab in het door Ingle (1980) behandelde gebied niet ligt bij 20 mm maar 40% hoger! Voor de rest roept het alleen vragen op. In hoeverre verschaffen gegevens afgeleid van strandvondsten een objectief beeld? Er kunnen heel wat verborgen factoren in het spel zijn, vb. de opmerkzaamheid van de strandwandelaar (die misschien stelselmatig de kleine schildjes voorbijloopt). Vangsten uit zee, rechtstreeks uit het biotoop dus, kunnen geschikter zijn om conclusies te trekken. De gemiddelde grootte van de behandelde breedpoten uit zee ligt lager dan die van strandvondsten. Is dit werkelijk zo (in de vangsten zaten geen mannetjes die het gemiddelde misschien zouden optrekken)? En als inderdaad de aangespoelde exemplaren groter zijn, wat is daar dan de oorzaak van? Misschien zijn de strandvondsten voornamelijk exemplaren die een natuurlijke dood (vb. ouderdom) zijn gestorven? Zijn mannetjes werkelijk groter en relatief langer

dan vrouwtjes? Is de verhouding lengte-breedte constant bij het individu of verandert deze met de leeftijd? Heeft het tijdstip van de vondst een invloed op de gemeten waarde, m.a.w. wat is het seizoenaal groeipatroon van de soort? Hoe oud wordt de breedpootkrab, m.a.w. hoeveel leeftijdsklassen zitten in het cijfermateriaal verborgen? Allemaal problemen die slechts kunnen opgelost worden door 'domweg' te blijven gegevens verzamelen, in dit geval over de grootte van krabbenschilpen. Dikwijls komen er verrassende dingen uit. Zoals dit artikel, dat als uitgangspunt niet meer wilde zijn dan een erratum op een bewering in het krabbenboek van Ingle (1980).

Met beste dank aan Konjev Desender, Henri Rappé en Francis Kerckhof!

Literatuur

- Adema, H. & G. Rappé, 1981. Het raadsel van de breedpootkrab langs de lage landse kusten. *Het Zeepaard*, 41(2): 45-51.
- Bouvier, E.L., 1940. Décapodes Marcheurs. *Faune de France*, 37: 1-404.
- Christiansen, M.E., 1969. Marine Invertebrates of Scandinavia. No2. Crustacea Decapoda Brachyura. 143pp. Universitetsforlaget, Oslo.
- Holthuis, L.B. & G.R. Heerebout, 1976. De Nederlandse Decapoda (garnalen, kreeften en krabben). *Wet.Meded.K.N.N.V.*, 111: 1-56.
- Ingle, R.W., 1980. *British Crabs*. 222pp, British Museum (Natural History). Oxford University Press, London.

Enkele richtlijnen bij het invullen van streeplijsten.
-K. Desender

Reeds in het eerste nummer van de 'Strandvlo' werd verwezen naar een 'streeplijst' voor algemene strandvondsten waaraan op dat ogenblik nog gewerkt werd. Bij dit nummer werd zo'n streeplijst gevoegd die ik even kort wil inleiden.

De bedoeling van een dergelijke lijst is vooral het besparen van veel tijd voor het invullen van formuliertjes per soort door iemand die van het strand terugkomt. Een gewone strandexcursie levert immers gemakkelijk 30 tot 40 soorten organismen op, waardoor het bijhouden en invullen van waarnemingsformuliertjes duidelijk bemoeilijkt wordt. Daarenboven wil deze lijst ook een 'stimulans' zijn om ook eens op andere diergroepen te letten dan je gewoonlijk doet.

De resultaten van veel ingevulde lijsten zullen ons misschien ook leren welke bepaalde algemene organismen in welke omstandigheden gekombineerd te vinden zijn, of nog welk beeld het strand tijdens verschillende seizoenen biedt op verschillende plaatsen langs de kust, wanneer al dan niet invasies optreden, enz... .

Bij het invullen van een dergelijke lijst kunnen zich uiteraard enkele problemen voordoen en is het wenselijk volgende regels te volgen:

1° soorten die er niet op vermeld staan dienen op een apart waarnemingsformuliertje ingevuld; zijn ze echter opvallend algemeen dan kunnen ze bij de 'andere vondsten' toegevoegd worden

2° de voorziene plaats voor opmerkingen slaat vooral op het vermelden van eventuele groepen die niet bekeken werden (bvb.: enkel naar schelpen gezocht of niet op wieren gelet,...)

3° het is uiteraard noodzakelijk per subgebied (bvb.: vloedlijn, golfbreker) een formulier in te

vullen, zoniet worden gegevens samengezet die niet bij elkaar horen,

4° enkele moeilijker op naam te brengen soorten werden als dusdanig in de lijst vermeld (bv. vlokreeftsoort), wanneer je deze toch determineert, mag uiteraard de soortnaam ingevuld worden en de term 'vlokreeftsoort' geschrapt,

5° gegevens over soorten waarvan meer informatie verzameld werd (bv.: op 100 strandkrabben waren er 5 wijfjes met eieren, 25 zonder eieren en 70 mannetjes) kunnen het best op een waarnemingsformuliertje komen (zonder verlies aan detailgegevens); op de streeplijst kun je dan gewoon vermelden: 'strandkrab: 100 of A(algemeen)',

6° het onderbrengen van organismen in de klasse dood of levend kan voor bepaalde groepen enkele problemen opleveren; breng deze onder bij de meest logische klasse bv.: vastzittende wieren worden bij de klasse levend, aangespoelde bij de klasse dood gerekend,

7° indien je tweekleppige mollusken vindt, kan je ook nog vermelden of je doubletten of losse kleppen aantrof,

8° tenslotte is het uiteraard onontbeerlijk dat ingevulde formulieren zo snel mogelijk doorgegeven of verstuurd worden.

Iedereen die op- of aanmerkingen heeft kan ze uiteraard aan de mensen van NHA overmaken; formulieren zijn gratis te verkrijgen bij alle bestuursleden.

Muinkkaai 94
B-9000 Gent

In de meeste boekjes over zeefauna staat 'de hooiwagenkrab' vermeld, eventueel gepaard met haar wetenschappelijke naam: *Macropodia rostrata*. Inderdaad gaat het meestal om deze laatste soort. De lezer krijgt echter de indruk dat in ons gebied slechts één soort hooiwagenkrab voorkomt. De decapodentabel van de KNNV (Holthuis & Heerebout, 1976) noemt van een tweede soort, *M. tenuirostris*, één geval voor Nederland. Aan onze kust noemt Leloup (1941), deze soort van meerdere plaatsen: Boulogne, Oostende, Nieuwpoort en de omgeving van het lichtschip West-Hinder. Sindsdien is aan hooiwagenkrabben geen aandacht meer besteed.

Ingle (1980) geeft voor de Britse eilanden nog twee andere soorten op. Eén ervan, *M. linaresi*, is onlangs ook in Nederlandse wateren vastgesteld (mededeling H. Adema).. De vierde soort, *M. deflexa*, komt in het Kanaal voor tot in het oostelijk deel. Gezien de verspreiding van deze laatste twee is het niet onwaarschijnlijk dat ze ook langs de Belgische kust leven. Het onderscheid tussen de soorten is een eerder subtiel spel van tandjes, knobbels en stekels, waarbij vergroting noodzakelijk is (de krabben zijn slechts 1 tot 3 cm lang).

Daarom zou ik willen vragen of iedereen die hooiwagenkrabben ontmoet, deze wil bewaren en aan mij bezorgen. Bewaren kan droog, in alcohol of formol (neutraliseren anders lost de kalk in het pantser op). Hooiwagenkrabben zijn niet zo dikwijls op het strand te vinden, maar contact met garnalenvissers kan meer opleveren.

Alvast bedankt voor de medewerking. Resultaten zullen in de Strandvlo verschijnen.

Houvenaghel G. & N. Houvenaghel, 1978. Guide Nature de la mer. Manche - Mer du Nord (de la côte d'Opale aux îles Frisonnes). 395pp. Duculot, Paris - Gembloux. ISBN 2-8011-0196-6. 495 fr.

Dit strandboek onderscheidt zich in velerlei opzicht van de andere in zijn soort. Het bestrijkt niet een nationale kust maar omvat de Noordfranse-, Belgische- en Nederlandse kust, het historische nederlandse taalgebied. Het is daarom des te spijtiger dat de gids alleen in het Frans in de handel is. De beste typering lijkt me te zijn dat dit werk drie klassieke richtingen in zich verenigt;

a: het 'marien milieu' met algemene oceanografisch-oecologische informatie,

b: de 'natuurhistorische strandgids', voor het bepalen van 's lezers vondsten en

c: de betere toeristengids voor de kustplaatsen. Het boek begint met een geologische en historische noot omtrent het gebied. Verder geeft het een beschrijving van enkele oceanografische en klimatologische begrippen en hun invloed op hetgeen in zee gebeurt. Het oecologische deel bespreekt de grote biotopen; het open water, de bodem, rotskusten, zandstranden, slikken, de schorre, de duinen, heustranden en kliffen en telkens de typische fauna en flora ervan. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de zeehonden (2 blz.!) en de vogels (38 blz.!). Het laatste deel is weer meer van algemene aard: visserij, wenken voor de wandelaar, natuurbescherming, gids voor de natuurreservaten, musea, aquaria en andere bezienswaardigheden en een reeks bijlagen. Vooral deze laatste zijn interessant: meteorologie, vergelijkende getijtafels, internationale storm- en getijtekens. De sterkte van het boek ligt duidelijk in het 'marien milieu' en 'toeristisch' deel.

Persoonlijk vind ik het opsplitsen van fauna en flora naar biotoop, onhandig en gevaarlijk. De grenzen zijn niet zo scherp als de aparte hoofdstukken suggereren. Zo staat de strandvlo, *Orchestia gammarella*, bij 'rotskusten' afgebeeld, terwijl ze minstens zo typisch is voor schorren. Per biotoop - en per systematische groep - is slechts een zeer beperkte keuze gemaakt in soorten, zowel in tekst als in illustratie. Niettegenstaande dit schijnbare plaatsgebrek (laat het ons zo noemen) komen de afgebeelde zeepokken *Chthamalus stellatus* en *Balanus perforatus* respectievelijk niet en uiterst zelden in het besproken gebied voor! Verhoudingen zijn weinig gerespecteerd: vier *Nereis*-soorten (borstelwormen) tegenover slechts vijf soorten hydroïdpoliepen bij 'rotskusten'. De tekst vermeldt het voorkomen van 500 soorten paddestoelen in een duingebied. Hiervan wordt het belachelijke aantal van 7 soorten afgebeeld. En zo is nog veel meer detailkritiek mogelijk. De illustraties, met uitzondering van de mollusken, zijn van een matige tot slechte kwaliteit. Vooral deze van de vogels zijn, op zijn zachts uitgedrukt afzichtelijk. Door het hanteren van een te zware lijn zijn bepaalde tekeningen in mekaar gevloeid. Vooral bij de kevers en grasachtige planten is dit het geval.

Eveneens onpraktisch vind ik het gescheiden zijn van het register in een plantaardig en dierlijk deel.

Samengevat: een goede eerste kennismaking voor de kusttoerist, een slechte gids voor de serieuze SWG-er!

Mededeling vanwege het bestuur.

Op initiatief van een aantal enthousiaste leden uit Oostende, wordt er -zoals reeds aangekondigd in het vorige nummer- op de tweede vrijdagavond van elke maand een contactavond georganiseerd o.l.v. R. VANWALLEGHEM.

Het bestuur weet dit plaatselijk initiatief te waarderen, maar het wil er de leden op wijzen dat het onmogelijk is om de Oostendse excursiekalender in de Strandvlo op te nemen. Dit is het gevolg van de beperkte frequentie waarmee het tijdschrift verschijnt, en van een planning die te Oostende -misschien voorlopig- uitsluitend op korte termijn gebeurt.

Tijdens de contactavonden worden er ook excursies voorbereid, los van de activiteiten die in de Strandvlo vermeld staan. De leden moeten er rekening mee houden, dat ze tijdens deze excursies niet kunnen genieten van de ongevallenverzekering die aangegaan werd voor de officieel aangekondigde excursies.

De organisatie van de excursie op 23 mei 1981 werd financieel gesteund door de ASLK, agentschap Oostduinkerke.

Het komt vrij vaak voor dat de rekeninguittreksels die bij de penningmeester binnenkomen, enigszins vreemde of onnauwkeurige adressen vermelden. We stellen er prijs op dat de leden, die een onnauwkeurigheid ontdekken op het adreswikkeltje, ons de gecorrigeerde gegevens overmaken.

Ledenaantal op 12 juni 1981: 124!

Excursiekalender.

zondag 23 augustus: strandwandeling te Nieuwpoort en bezoek aan de slikken en schorren van de IJzer; leiding Konjev Desender; samenkomst: 13.30u aan het Albertmonument.

zondag 3 oktober: krui-excursie bij Koksijde-Sterder Zee; leiding Konjev Desender. Zo'n excursie is een ideale gelegenheid om de rijke fauna (levende organismen) van onze kust te leren kennen; samenkomst: 9u Koksijde-centrum ter hoogte van het strand (aan de horloge).

zondag 15 november: strandwandeling Blankenberge-Wenduine; leiding Guido Rappé; samenkomst: 9u, te Wenduine-Harendijke tramhalte (ter hoogte van het Westerstaketsel).

Gehele of gedeeltelijke overname van artikels mag uitsluitend gebeuren met schriftelijke toestemming van de redactie en de auteur(s).

Artikels kunnen handgeschreven of -bij voorkeur- getypt ingestuurd worden. Eventuele richtlijnen betreffende schikking en/of inlassen van figuren liefst op een afzonderlijk blad toevoegen. Tekeningen in zwarte inkt op een wit, afzonderlijk blad. Deze worden niet vergroot, noch verkleind; gelieve op een passend formaat te werken (de bladspiegel bedraagt max. 13 bij 17,5 cm).

Artikels voor volgend nummer binnen vóór 8 augustus.

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun teksten.

STREEPLIJST - ALGEMENE STRANDVONDSTEN .

=====

DATUM: .../.../19... WAARNEMER:

LOCALITEIT EN PLAATSBESCHRIJVING:

.....

	(dood levend		(dood levend
WIEREN :		ISCHELLEN	
Blaaswier	Fuikhoren
Gezaagde zeeëik	Gewone alikruik
Hauwier	Gewone tepelhoren
Knotswier	Glanzende tepelhoren
Riemwier	Muiltje
Suikerwier	Wenteltrapje
Vingerwier	Wulk
Kamwier	Afgeknotte gaper
Zeesla	Ruwe boormossel
		Witte boormossel
POLIEPEN, KWALLEN EN RIBKWALLEN :		Amerikaanse boormossel
Zeeanemoon-soort	Grote strandschelp
Gekr. zeeborstel	Halfgeknotte strandsch.
Gorgelpijpje	Stevige strandschelp
Haringgraat	Mossel
Ruwe zeerasp	Kokkel
Zeecypres	Nonnetje
Zeedennetje	Zaagje
Zeespriet	Myrella bidentata
Haarkwal	Rechtsgestr. platschelp
Kompaskwal	Tere platschelp
Oorkwal	Witte dunschaal

Zeepauzes (veel)	Tapijtschelp
Zeedruifje	Mesheft-soort
		Messchede
MOSDIERTJES :			
Bladacht.hoornwierl	WORMEN OF KOKERS :	
Harige		Driekantige kalkkokerw.
vliescelpoliep	Spiraalkokerworm-soort
Zeevinger :		Fluwelen zeemuis
wit-vingervormig	Goudkammetje
bruin-wrattig	Perkamentkokerworm
		Schelpkokerworm
KREEFTACHTIGEN :		Slijkkokerworm
Breedpootkrab	Zeepier
Fluwelen zwemkrab		
Gewone zwemkrab	OPMERKINGEN EN ANDERE VONDSTEN:	
Heremietkreeft	Broodspans
Hooiwagenkrab	Geweispons
Noordzeekrab	Michelinmannetje
Strandkrab	Inktvisruggen
Vlokreeft-soort	Roggeneikapsels
Zeepok-soort	Wulkeneieren
	
STEKELHUIDIGEN :	
Brokkelster
Gewone slangster
Kleine zeeegel
Zeeboontje
Zeeklit
Zeester

=====
(TALRIJKHEID : Weinig (aantal vermelden); A= algemeen; M= massaal)
(opsturen naar F.Kerckhof Frere Orbanstraat 309 8400 OOSTENDE)